

ARVAMUS +

Ahto Raudoja

Seto Käsitüü Kogo juhatusel liige

Kuulasin 25ndal novembri ettekannet Tartus. Ei osanud oodata sellist asja, läksin tegelikult ilma ootusteta. Olin enne lugenud vaid seda Vedernika küla tutvustust, mis tegelikult ju pealkirjaga väga palju kokku ei käinud. Instrumentaalosa oli pärast hästi kokku seatud ja ülesehitus oli mõnus.

Häiris, et tänapäeva, rahvalaulu ja tõlgitud eestikeelsed tekstid olid väga erineval tasemel. Stiiliselt tundus oli tükati liiga erinev ja ühtlustamata. Kokkuvõttes jättis siiski väga positiivse mulje.

Kindlasti võiks seda suvisel Setomaal ette kanda, aga kindlasti võiks kõigepealt koha peal heliuringu teha. Ülikooli Aulas paljud tagapool istujad kaebasid, et ei kuulnud kaja tõttu hästi sõnu.

Mirjam Nutov

TÜ etnoloogia tudeng

Oratooriumi Peko Esä käve`ma` ülikooli liinan kaeman. Edimäde huuga es mõistaki ma` midä arvada – märgosi viil, öt ku ma` Setomaal kangõ kirotaja olõ, sõs tulõ iks kõk säändse suurempa ja tähsampa kultuurisündmuse läbi kävvä`.

Oratoorium „Peko esä“ oll` ja-lustrabav, kaasakiskuv, märgoma panõv, tõelist naudingut pakkuv suurteos. Tuu oratoorium oll` just õkva sääne, kost või ütškõk määnsõ muusika maitsõga inemine hindäle uma lõudä. Esind` oll` nii rahvapilli`, elektrikitarr, trummi` ku ka viiuli`. Ku seto leelo niigi om ütõ võimsampaid nähtusi s`oo ilmä pääl, siis seto leelo ütõn kammerorkestri ja oskuskliku esitamis viisiga om vähempalt mu jaos küll kõ`õ vägevamp asi üldse. Oratooriumi autor Mesitri Erkki oll` oskusklikult mõistnu` ühendä` rahvamuusika, pärimuse ja klassikalise muusika instrumendi`. Marko Matvere tõeliselt mehine helü ja kammerkoori ühtne võimsus and` s`oole muusiaklisõlõteosele säändse võimu kulleja üle, öt tuud tunnet saa-ai` sõnnuga üldse kirjeldä. Tõsi asi tuu om, öt massi takah peitus jõud, just jõulisus oll` s`oo, miä panõ kullõja eis hinnäst ku nuurt, edimäse muso ootusel vaba henge tundma`. VÕIMAS OLL`!

TUBLID ÜRITAJAD: Kalevi Kammerkoor, solistid Liisi Koikson ning Marko Matvere ja oratooriumi autorid. Foto erakogu

«Peko esä» oratooriumi sünnilugu

«Peko esä» oratooriumi autorid ERKI MEISTER ja AIVAR PIIRISILD kirjutavad, et kui südamele pole võõras kandleheli, siis pisaraist, mis laias kaares maailma lendavad, saavad tähed taevas ja helid noodipaberil.

Oratooriumi «Peko esä» idee sündis 2006. aasta lõpus, kui sünnipärane seto Aivar Piirisild oma sõbrast heliloojale ja koorijuhile Erki Meisterile sellekohase ettepaneku tegi. Mõte oli kujutada ühe seto tsura elutee tähtsamaid sündmusi läbi muusikalise vormi.

Aivari jaoks oleks see loodav teos olnud just kui heliline kummardus kohale, kus asuvad tema juured. Läbi selle annaks ta nagu märku müstilisele Setomaale, et üks kauaks pealinna jäänud seto verd mees on ikka oma mõtetes tema küljes kinni ning aastaid tagasi kuulnud seto keel tema hinges endiselt heliseb.

Läbivaks seto keel

Läbivaks ja ühendavaks teljeks teoses ongi seto keel.

Oratooriumis on kasutatud erinevate eesti luuletajate murdekeelseid tekste, samuti Kagu-Eesti rahvaluuletakte, kohandatuna seto keelde, mida räägiti Satserinna nulgas (kandis) Aivari lapsepõlve mängumaadel, ning seto rahvaviise.

Teose esitavad sega-, nais- ja meeskoor, solistid, saateansambel ja mitmed instrumendid, alates kandlest kuni elektrikitarrini.

Miks just «Peko esä» ehk eesti keeles «Peko isa»?

Lugulaulu tegevus toimub ajateljel määratlemata müütilisel ajal. Võib olla isegi tänapäeval. On segaduste aeg. Müütiline kangelane

Peko, kes tuleks Seto põlve uueks looma ning neile loodav teos, on ta täiesti tavaline hällis kiikuv laps. Püha Vae poolt puudutatuna jõuab Peko esäni arusaamine, et peale puruneva materiaalse maailma on olemas ka midagi muud. Et on võimalik ka teistmoodi elada ja teistmoodi surra. Muutused Peko esä hinges ei jää märkamata ka teda eluteel saatvatele naistele.

Jutuajamises oma vaimse isaga saab Peko esä kinnitust elu tõelistele väärtustele, mis on ümbritsevas müras ja ahvatlusterikkas keskkonnas tema enda jaoks seni olnud raskesti sõnastatavad. Elades elu, tuleb sellele julgelt silma vaadata, hoida kalleid inimesi, uskuda endasse ja armastusse, minna julgelt edasi, mitte väsida otsimast ja elamast. Sest iga õõ järel tuleb taas kord päev.

Küll on võimalik toetada ning teha sügava kummarduse sellele Setomaa ja seto kultuuri osale, mis on alles ja areneb.

Siis kuuleme laulu Peko esä muretust lapsepõlveajast. Kuid samas me ei tea kunagi, kas on see lühike või pikk, sest ial ei või ju teada, millal poisist mees saab. Lapsepõlvele järgneb murelik noorusaeg, sest kogu maailm on ahvatlusi täis ja raske on otsustada, mida võtta, mida jätta, milline suund valida.

Armastus südames

Otseku maruhoo poolt ja lust niidetuna saab peategelane tunda oma esimest armastust ja musu maiku, sellele järgnevat igatsusevalu, saatuse kätt ja kaotusekibedust.

Elutarkusena jõuab Peko esäni teadmine, et hambava-

lu on lõualuus ja armastus on südames. Kes aga on naisterahvad, seda peamurdmist jätkub Peko esäl veel pikkade eksirännakute ajaks küllaga.

Põrdepunktiks mehe elus on lapse sünd. Kuuleme, kuidas Pekole lauldakse hällitust. Tulevane kangelane magab veel magusat lapseund. Praegu on ta täiesti tavaline hällis kiikuv laps.

Püha Vae poolt puudutatuna jõuab Peko esäni arusaamine, et peale puruneva materiaalse maailma on olemas ka midagi muud. Et on võimalik ka teistmoodi elada ja teistmoodi surra. Muutused Peko esä hinges ei jää märkamata ka teda eluteel saatvatele naistele.

Jutuajamises oma vaimse isaga saab Peko esä kinnitust elu tõelistele väärtustele, mis on ümbritsevas müras ja ahvatlusterikkas keskkonnas tema enda jaoks seni olnud raskesti sõnastatavad.

Elades elu, tuleb sellele julgelt silma vaadata, hoida kalleid inimesi, uskuda endasse ja armastusse, minna julgelt edasi, mitte väsida otsimast ja elamast. Sest iga õõ järel tuleb taas kord päev.

Peko esä mõistab samuti, et see, mille nimel me iga päev oma rahakeskes elus pingutame, ei tee meid rikkamaks ega võimsamaks. Me ei ole looduse peremehed.

Tagasivaade elatud elule toimub mõtiskluses. Kuhu küll see noorus jäi? Peko esä minek on kurb kõigile, sest nii palju jäi tegemata. On, mida mahajääjatel roosipõõsa all pudenevate õitega koos taga nutta, samas

on ka, mille eest saatust tänada. Nutmine teeb südame kergemaks ja nii tekib hinges ka rohkem ruumi rõõmu jaoks. Peko esä on aga juba uuel teekonnal.

Värava võti

Peko esä jätab viimases laulus värava võtme kõigile, kes uut ja paremat maailma luua tahavad — mis ka ei juhtuks, julgege elada armastades nagu lehviv lipp. Jagage enda sees olevat armastust kõigile. Armastus võib teha meist kõigist jumalasarased olendid. Sest elu on üks suur armastuse päev, mis on meile kingituseks tulnud. Meil on kõik olemas, et armastada. Meil on elu.

Oratooriumi «Peko esä» näol ei ole tegemist järjekordse moevoolu järgiva laiatarbeitskaubaga, vaid tõsise sisemise sooviga märgata, väärtustada ja täiendada seto kultuuriga seonduvat, vastavalt oma võimetele ja võimalustele.

«Peko esäga» seotud inimestel ei ole võimalik teha olematuks seda ülekohtu, mis on seto rahvale osaks saanud seoses ühe rahvakillu põlise kodumaa jagamisega Eesti-Vene kontrolljoonega poliitilis-majanduslikus ja sotsiaal-kultuurilises mõttes. Küll on võimalik toetada ning läbi ettekantava muusikateose teha sügava kummarduse sellele Setomaa ja seto kultuuri osale, mis on alles ja areneb edasi ning ka sellele, mis on jäädavalt kadunud.

Teos on konkreetselt pühendatud ühele Vene kontrolljoonele, mis on jäänud Vedernika-nimelisele Seto külale — kõigest 2 km kaugusel kontrolljoonest asuvas kunagi suure külas oli 2007. aasta suvel ainult üks suits. Laiemas mõttes on aga see pühendus kõigile ohverdunud Seto küladele ja inimestele. ■

ARVAMUS –

Mart Külvik

Maaülikooli õppejõud

Läksin kontserdile väga kõrgete ootustega. Kuid kahjuks oli mulle see täielik pettumus. Loomulikult on igal asjal mitu konteksti. Läksin kontserdile lootuses leida just seto konteksti. Pealkirja olid ju üles kirjutatud väga võimsad seto märgid — Peko ja esä. Seda võiks näiteks

Eesti seoses ehk võrrelda «Kalevi ja poja» assotsatsioonidega?

Paraku ma ei leidnud etenduses «Pekot ja esä». Tegemist oli pelgalt valikuga Lõuna-Eesti seoselistest tekstidest, mis olid rüütatud Eesti massitarbe-muusikalirüüsse.

Setu harmoonia on ju valdavalt minoorne. Vaid paar pala kogu oratooriumist olid sellised, kus oli lähtunud setu laulu algupärast. Ja tekstid ei olnud setokeelsed! Esitati lihtsalt kirev assortii Lõuna-Eesti seoselistest materjalidest.

Miks ikkagi pealkiri «Peko esä»? Kahtlustav silm võiks siin näha lihtsalt kommertslikku trikki — sõita praegu populaarse setu kelguga ja koguda auditoriumi.

Samas, kui ma tulen välja seto representatsiooni kontekstist, siis ma muidugi ütleks, et Lõuna-Eesti kultuuri jaoks tervikuna oli see huvitav loominguline katse ikkagi ja ka kultuurisündmus.

Rieka Hörn

Obinitsa seltsimaja perenaine

Selles mõttes vastas asi ootustele, et sain oma eelarvamustele kinnituse. Ei näinud seal väga palju setu asja. Kindlasti on ta mingile seltskonna puhul äratav huvi seto kultuuri vastu. Selles mõttes on ta Setomaa populariseerimise mõttes kindlasti hea, aga kultuurilise elamusena mulle isiklikult ei meeldinud. See oli ju autorite poolest ka rohkem võru kui setu asi. Võib-olla on häda selles, et pealkiri sai lihtsalt vale valitud. Tekstide autorid olid ju põhiliselt võru inimesed. Seal olid mõned üksikud setu laulud, mis paraku polnud kõige paremini esitatud. Aga koori hea tahe pälvib igal juhul austust.

Ma ei oska öelda, kas selline kontsert suvisele Setomaale sobiks. Ma pole üldse kindel, et Setomaale oleks vaja säärase üritustega väga palju inimesi kohale meelitada.